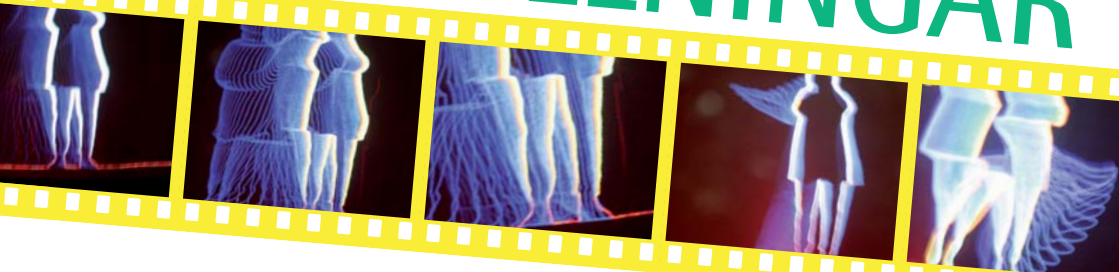
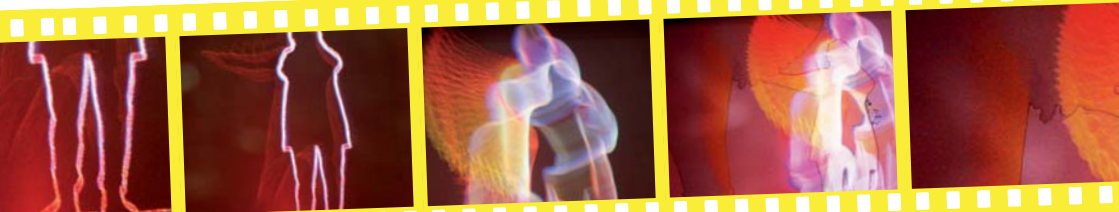

FÖRESTÄLLNINGAR

om funktionshinder

FILMHELG PÅ HISTORISKA MUSEET
8-9 OKTOBER 2011

A yellow film strip graphic is positioned diagonally across the page, framing the central text. The film strip has two horizontal bars and two vertical bars, with rectangular sprocket holes along the edges. The text is centered within the frame.

FÖRESTÄLLNINGAR om funktionshinder

Redaktör: Malena Sjöberg
Grafisk form: Katarina Lindahl
HandikappHistoriska Föreningen
HAIKU, Handikapphistoria i kulturarvet
08-519 545 18, 076-723 34 62
margareta.persson@nordiskamuseet.se
Historiska museet
www.historiska.se
anna.wilson@historiska.se
08-519 556 30
Tryck: Lenanders Grafiska, 47304

Filmhelg 8–9 oktober 2011

Föreläsningar om funktionshinder

Historiska museet

HandikappHistoriska Föreningen

Filmhelgen Föreläsningar om funktionshinder arrangeras den 8–9 oktober 2011 på Historiska museet i samarbete mellan museet och HandikappHistoriska Föreningen. Filmhelgen är en del av projektet HAIKU, Handikapphistoria i kulturarvet, som finansieras av Allmänna arvsfonden.

Vilka föreläsningar om funktionshinder förmedlar filmen? Hur har filmens bilder av funktionshinder förändrats genom åren? I vilket syfte finns människor med funktionsnedsättning med i filmer?

Under filmhelgen Föreläsningar om funktionshinder får vi se tretton filmer, både spelfilmer och dokumentärer, som skildrar människor med olika funktionsnedsättningar. En del roller går mest ut på att ge filmpubliken tragik, skräck, komik eller hjältemod. I andra filmer framträder personerna som de hela människor de är och berättar om sitt liv där funktionsnedsättningen är en del. Vi visar också informationsfilmer från olika handikapporganisationer.

Utgångspunkten för filmhelgen är att vi alla är olika och att det är våra olikheter som gör livet rikt, omväxlande och spännande. Filmhelgen är ett tillfälle att mötas och diskutera normalitet och stereotyper och att ifrågasätta våra föreläsningar om människan, hennes likheter och olikheter. Filmhelgen ska erbjuda både glädje, allvar och eftertanke. Den ska både roa och oroa.

Bengt Lindqvist – HandikappHistoriska Föreningen

Lars Amréus – Historiska museet

Välkommen till filmhelgen

Föreställningar om funktionshinder!

Filmhelgen Föreställningar om funktionshinder hålls på Historiska museet lördagen den 8 oktober och söndagen den 9 oktober. Museet öppnar kl. 11.00 och filmhelgen invigs lördag kl. 11.30.

I den här filmkatalogen presenteras alla spel- och dokumentärfilmer som visas under helgen. Susanne Berg och Claes G. Olsson ger varsin betraktelse om film och funktionshinder. Fredrik Sahlin, Wenche Willumssen och Anna Bergholtz intervjuas. De som framträder i filmkatalogen kommer också att medverka under filmhelgen. Claes G. Olsson håller ett föredrag under samma ämne som hans artikel här i katalogen.

I början av september kommer ett program för filmvisningarna att finnas på www.historiska.se. Där kan man gå in och förhandsboka de filmer man vill se. Det kommer dessutom att finnas ett program för de cirka tjugo informationsfilmer som ska visas. Till dem behöver man inte boka plats.

Alla spel- och dokumentärfilmer är textade och kommer att syntolkas. Nobody's perfect är textad på engelska. Det finns hörslinga i alla lokaler och det kommer att finnas teckenspråkstolkar och skrivtolkar under presentationerna och diskussionerna.

Vi måste analysera filmens bild av normalitet

Ingen av oss är oberoende av vår omvärld. Vi är en produkt av hur samhället och vår omgivning ser på oss och hur vi agerar och reagerar på detta. Jag vill påstå att vi berättar och återberättar historien om våra liv om och om igen under vår livstid och varje gång förändras den något. Det finns ingen absolut sanning. På samma sätt har samhället ett arkiv av berättelser som formulerar sanningar om vilka vi är, om vilken plats som är vår i gemenskapen och vilka roller vi förväntas spela.

Via film och teve överöses vi med historier som påverkar hur vi ser på oss själva och andra. Jag anser att alla dessa historier mer eller mindre handlar om normalitet och avvikelse. Många av dem använder funktionsnedsättningar som dramatiska verktyg utan att för den skull handla om funktionsnedsättningar. De handlar egentligen om normalitet.

De flesta av oss har nog hört talas om Rännstensungar. Berättelsen om den föräldralösa och förlamade flickan Ninni och den fattige konstnären Fahlén. Med hjälp av en välvillig socialassistent får Fahlén sälja sina tavlor. Pengarna betalar operationen som gör att Ninni kan vandra iväg över en blomsterfylld äng. Filmens budskap är att funktionsnedsättning och fattigdom gör oss till hjälplösa stackare och socialarbetare och doktorer har nyckeln till vår befrielse.

Rännstensungar är intressant som fenomen. Berättelsen var först en teaterpjäs, sedan en film 1944 och återigen en film 1974. För fem år sedan (2006) användes den som förlaga till filmen Förortsungar, en berättelse om den föräldralösa flyktingflickan Amina och hårdrockaren Johan. Med hjälp av Mirre och snälla socialarbetaren Janet får så Amina vandra in på svenskhetens blomsteräng och Johan får en familj (Amina och Janet).

Istället för att svälja de sanningar om avvikelse som filmerna berättar för oss kan vi vända blicken mot normaliteten och analysera föreställningen

om denna utifrån etnicitet, sexuell läggning, klass, funktionsförmåga med mera. På så sätt kan vi analysera och ifrågasätta vad som ingår i den. Vi kan berätta alternativa historier och skapa andra sanningar.

Funktionsförmåga varierar inte utifrån en given skala. Vad som räknas som funktionsnedsättning bestäms av hur vårt samhälle är uppbyggt och organiserat. De funktionsförmågor – eller brist på sådana – som finns med i kravspecifikationen för samhällsbygget blir en del av normaliteten.

Jag menar att de ideologiska budskapen i film och teve oftast använder funktionsnedsättningar för att få oss att fortsätta tro att det finns en absolut skiljelinje mellan dem av oss som ingår i normaliteten och dem av oss som ställs utanför. Det är vår uppgift att ifrågasätta innehållet och budskapet i de här berättelserna, att vända strålkastarljuset mot normalitetens osynliga massa och att lära oss se att också de som inte är diagnostiserade har både funktionsuppsättningar och funktionsnedsättningar.

Också detta är ett sätt att förändra världen; inte genom att utbilda envar i attitydförbättring utan genom att skaka de ideologiska budskapen om vad som är normalt och inte.

Susanne Berg

Co-director Independent Living Institute

Vilka föreställningar tar vi med oss hem?

Filmens uppgift är att underhålla, roa och oroa, väcka känslor, överraska, skapa spänning och gärna skrämmas lite. Sällan har spelfilm något bildande eller samhällsförändrande syfte. Samtidigt förmedlar film värderingar som vi inte alltid är medvetna om. Genom att reflektera över

filmers innehåll och mening kan vi lära något om oss själva och andra. Risker är dock lika stora att vi går från biografen med våra fördomar bekräftade. Våra förkunskaper och erfarenheter avgör hur vi uppfattar och tar till oss de filmer vi ser.

Sedan stumfilmen har filmskapare använt sig av rollkaraktärer med fysiska funktionsnedsättningar för att gestalta mänskliga egenskaper och relationer. Rollkaraktärerna har fått vara metaforer för alla tänkbara negativa egenskaper. Under stumfilmsperioden lanserades de funktionshindrade rollerna; det *tragiska offret*, den *komiska*, *onda*, *kriminella* eller *skrämmande* men också *hjälten* och till en viss del den *heliga*.

Stereotypa föreställningar

Stereotyperna är relaterade till synen på könen. Kvinnorna fick rollen av *oskyldiga*, *oskuldfulla* gärna *söta* (sweet innocent) och infantiliserade varelser som längtade efter en man vilken kunde befria dem från deras isolering. Romantisering och sentimentala berättelser blev vanliga inslag. Medan sexualiteten var närmast bannlyst betonades könsskillnaderna. Kvinnorna framställdes som asexuella medan männen drevs av sexuell lust. Dessbättre har åtskilligt hänt under senaste årtiondena och filmerna har blivit mera realistiska och komplexa. Filmen *Bortom alla ord* är till exempel en romantisk film som handlar om en självständig döv kvinna som slåss för sin rätt till ett eget språk och ett eget liv. Filmer som *Min vänstra fot*, *Elefantmannen* och *Rainman* handlar om män med funktionsnedsättning, men bryter också mot den traditionella mansskildringen.

Under artonhundratalet hade "freakshows" och cirkusar med funktionshindrade artister lockat åskådarna. En regissör och producent med egen erfarenhet av cirkusvärlden som kom att använda sig av rollkaraktärer som gestaltade personer med funktionsnedsättning var Tod Browning. Han gjorde ett tiotal stumfilmer tillsammans med den kände skådespelaren Lon Chaney, mannen med tusen ansikten. Mest känd blev Browning för filmerna *Dracula* 1931 och *Freaks* från 1932. *Freaks* med alla sina ovanliga och originella personligheter väckte starka reaktioner och kriti-

serades för sin mörka skildring av människor. Filmen går till botten med frågan om vår blick på andra, vår egen rädsla och våra fördomar.

Funktionsfullkomlighet

Ett vanligt tema i filmer från början av 1900-talet har varit bot genom höga makter (helbrägdagörare), experter (läkare) eller någon annan persons ingripande. Det eftersträvansvärda har varit och är normalitet och funktionsfullkomlighet. Filmproducenter och regissörer har utgått från normaliteten, den egna kulturella erfarenheten. Detsamma gäller skådespelarna. Flertalet roller har spelats av icke funktionshindrade, under senare årtionden med stor publik framgång. Exempel är John Hurt i Elefantmannen, Dustin Hoffman i Rainman, Al Pacino i En kvinnas doft och Eric Stoltz i Mask.

Ett lysande undantag är den döva skådespelerskan Marlee Matlin som fick en Oscar för sin roll som den döva städerskan Sara i filmen Bortom alla ord (1986) där hon spelade mot William Hurt, hörande lärare. Filmen är en kärlekshistoria där konflikten mellan teckenspråk och talspråk lyfts fram.

Alla tänkbara negativa egenskaper har tillskrivits funktionshindrade på film vilket sannolikt fått konsekvenser för det allmänna synsättet och förstärkt feltolkningar och missförstånd. Den amerikanske filmforskaren Martin F. Norden har analyserat cirka hundra filmer med funktionshindertema och finner endast ett fåtal som ger en någorlunda realistisk bild av vad det kan innebära att leva med en omfattande funktionsnedsättning. Vilka konsekvenser för förståelse och acceptans har detta?

Positiva fördomar

Ett hinder för att förstå vad funktionshinder innebär är vårt för-givettagande. Den engelska filmforskaren Paul Darke menar att våra positiva fördomar kan vara mera förtryckande än de negativa. Vi tar det mesta för givet utan att reflektera och glömmet att andra människor har andra upplevelser och erfarenheter av världen. Vi utgår från det vi uppfattar som vanligt och normalt i vår egen begränsade värld. Av egen rädsla ser vi enbart problemen och glömmet möjligheterna. Eller som författaren

Bo Andersson formulerat det, vi skräms mera av rädslan för likhet än olikhet. Vi har allt att lära av personer med egna erfarenheter av funktionshinder.

Frågan kvarstår, får filmmakare representera och framställa människor med funktionsnedsättning på vilka stereotypa och förenklade sätt som helst? Sällan diskuteras detta av film- och kulturkritiker.

I sin undersökning av hur media (speciellt TV) framställt personer med funktionsnedsättning visar medieforskaren Karin Ljuslinder hur gamla stereotypa gestaltningar av människor som offer eller hjältar fortfarande förekommer i dagens TV-program och andra media. Har vi inget lärt?

Politiskt korrekt eller konstnärlig frihet

Konstnärens frihet är av största vikt och censur är en för många främmande tanke. Konstnärer ska inte behöva snegla på vad som är politiskt korrekt. Vi är dock skyldiga att fråga oss hur spelfilmer direkt eller indirekt kan drabba speciella grupper i samhället genom en ensidig och orealistisk framställning. Filmerna har många gånger varit i otakt med samhällets utveckling, en historisk eftersläpning. Progressiva och framåtsyftande tankar har oftast saknats. Kanske kan vi inte begära annat av spelfilmer vars syfte är en stunds verklighetsflykt? Det ska också sägas att det finns en större förståelse för hur det kan vara att leva med funktionsnedsättning i filmer som har producerats under senare årtionden. Vi måste dock ställa frågan vilka föreställningar vi åskådare tar med oss hem. Det ska vi diskutera under filmhelgen.

Claes G. Olsson

Etnolog och handikappforskare

Referenser

Andersson Bo. Inte som andra, 1991.

Norden F. Martin. The Cinema of Isolation, 1994.

Ljuslinder Karin. På nära håll är ingen normal, 2002.

Dark Paul. <http://www.outside-centre.com/darke.html>

Funktionshinder ett effektivt sätt att förstärka bilder och budskap

Fredrik Sahlin är intresserad av hur samtiden skildras på film. Det är därför han tagit på sig uppdraget att presentera några filmer under filmhelgen Föreställningar om funktionshinder. Fredrik är frilansjournalist och filmvetare och har presenterat och recenserat film i bland annat teveprogrammen Filmkrönikan och Kulturnyhetera.

– Samtidens syn på olika företeelser är det mest intressanta med film. När vi ser filmer från olika tider kan vi se hur synen på människor med funktionsnedsättning har förändrats, säger han.

Film är ett snabbt kommunikationsmedel, man kan berätta mycket på kort tid. Funktionshinder används ofta symboliskt därför att det är ett effektivt sätt att förstärka bilder och budskap, förklarar Fredrik. Olika funktionsnedsättningar har fått symbolisera olika egenskaper. Dövhet, till exempel, har förknippats med dumhet medan kortväxthet ofta har fått symbolisera ondska och förbundenhet med mörka makter. Den sortens symbolik förekommer sällan i dag därför att det inte accepteras av de flesta.

– Gomspalt används däremot fortfarande som symbol för dumhet och enfald, säger Fredrik. Se till exempel på Den enfaldige mördaren, även om den börjar bli gammal vid det här laget.

Ett annat exempel är filmen Kim Novak badade aldrig i Genesarets sjö där det finns en man som kallas Snedmun och är lite dum. Han finns inte med i Håkans Nessers bok som filmen bygger på, men i filmen har han en symbolisk betydelse. Och i Killinggängets film Torsk på Tallin förekommer det en ganska sorglig figur med gomspalt, spelad av Robert Gustafsson.

Men det finns också filmer som skildrar människor med funktionsnedsättning med inlevelse och respekt. När Fredrik blir ombedd att

nämna någon film som ger en bra och intressant skildring väljer han Min vänstra fot från 1989, som handlar om en man med cp-skada.

Under filmhelgen presenterar Fredrik filmerna Repulsion av Roman Polanski och Mask av Peter Bogdanovich. Repulsion är en bra film, en av Polanskis bästa, anser han.

– Den berättar om ett inre skeende, en kvinnas sammanbrott, med hjälp av sådant som sker omkring henne. Hon får en alltmer förvrängd bild av verkligheten och ser hot överallt. Det är en mycket komplex film.

Mask är en enklare film, rent berättarmässigt. Den är ett socialt sentimentalt drama, skildrat på ett ganska vanligt amerikansk sätt, anser Fredrik. Peter Bogdanovich var en känd och het Hollywoodregissör på den tiden och filmen hade framgång på biograferna.

– Det hade däremot inte Repulsion. Den vann priser, men det var inte så många som såg den. Ändå fanns det ett intresse för sådana filmer då, på sextioalet. Om Repulsion hade gjorts i dag hade nog ingen sett den.

REPULSION, © COMPTON FILMS

SPELFILMER

Mask

Regi: Peter Bogdanovich

Producent: Martin Starger

Producerad: USA 1985

Medverkande: Cher, Sam Elliot, Eric Stoltz, Estelle Getty med flera

Rocky Dennis, femton år, har en sjukdom som innebär missbildningar i ansiktet. Rocky är duktig i skolan och uppskattad av kamraterna. Han och hans mamma Rusty tillhör ett mc-gäng, men Rusty är narkotikaberoende och har svårt att få ordning på sitt liv. När Rocky arbetar på ett sommarläger för blinda barn och ungdomar träffar han Diana, som är blind, och de blir kära i varandra. När lägret är slut försöker Rocky ha fortsatt kontakt med Diana, men hindras av hennes föräldrar. Rocky får allt större problem med sin sjukdom.

Filmen är baserad på en verklig händelse. Huvudpersonen Rocky hette i verkligheten Roy Lee Dennis. Han föddes 1961 och dog ung. Dikten man får höra i filmen är skriven av honom.

Repulsion

Regi: Roman Polanski

Producent: Gene Gutowski, Michael Klinger med flera

Producerad: Storbritannien 1965

Medverkande: Catherine Deneuve, Ian Hendry, John Frazer, Yvonne Furneaux med flera

Repulsion handlar om den unga Carol som bor tillsammans med sin äldre syster i en ruffig lägenhet i London. Carol är mycket vacker och beundras av männen, men har en djup känslomässig störning. Hon blir alltmer inåtvänd och fientlig mot männen omkring henne. När systemen reser bort rasar tillvaron för Carol och förskräckliga saker händer.

Freaks

Regi: Tod Browning

Producent: Tod Browning, MGM, Metro-Goldwyn-Mayer Corp

Baserad på: Tod Robbins bok Spurs

År: USA 1932

Medverkande: Wallace Ford, Leila Hyams, Olga Baclanova, Roscoe Ates med flera

Freaks (Missfoster på svenska) är en film som utspelar sig på en cirkus. En stor del av skådespelarna är personer med omfattande funktionsnedsättningar.

Cirkusens trapetsdansös Cleopatra förför dvärgen Hans sedan hon fått veta att han är mycket förmögen. De gifter sig. Cleopatra försöker döda Hans genom att förgifta honom, för att komma över hans pengar och sedan försvinna med dem och sin verklige älskare, Herkules. Hon blir avslöjad och "missfostren" anfaller tillsammans Cleopatra och Herkules och skadar dem svårt. De två fortsätter att uppträda på cirkusen, nu som "missfoster".

Filmen vill bland annat problematisera den moraliska frågan om inre och yttre skönhet. Filmen fick mycket hård kritik när den började visas. Många i biopubliken sägs ha blivit chockade av att se människor med funktionsnedsättningar. Kritiken ledde till att filmen fick klippas ner från nittio minuter till sextio. Freaks är en film som med åren har gett upphov till många olika tolkningar. På 1960-talet återupptäcktes filmen av filmintresserade och fick status som kultfilm. I Sverige förbjöds filmen och har aldrig visats på vanlig bio. Numera finns den dock på dvd med svensk text.

MASK, © UNIVERSAL PICTURES

REPULSION, © COMPTON FILMS

FREAKS, © METRO GOLDWYN-MAYER

Påklädningen

Regi: Lars Mullback

Producent: Johan Clason

Producerad: Sverige 1993

Längd: 12 minuter

Medverkande: Anders Ekborg,
Görel Crona

Påklädningen är en film om assistans. Huvudpersonen har en cp-skada och hans assistent är ganska oerfaren. Hon hjälper honom med morgonbestyren och frukosten och hennes föreställningar och fördomar ställs på ända.

Antonias resa

Originaltitel: Stille Liebe

Regi: Christoph Schaub

Producent: Marcel Hoehn

Producerad: Schweiz 2001

Medverkande: Emanuelle Laborit,
Lars Otterstedt, Renate Becker,
Wolfram Berger

Antonia är nunna och arbetar med att hjälpa hemlösa. En dag på väg till jobbet träffar hon Mika. Han är döv, kommunicerar på teckenspråk, precis som hon, och de får omedelbart kontakt. De blir förälskade och ett helt nytt liv öppnar sig för Antonia. När det sedan visar sig att Mika inte är den han påstått sig vara har hon redan tagit steget ut i världen. Hon slits mellan sin tro och mannen hon har förälskat sig i.

Antonias resa är inte den första film som använder teckenspråk, men andra filmer handlar oftast om mötet mellan döva och hörande personer. I den här filmen är teckenspråket ett språk som alla andra. Filmen tar upp frågan om behovet och önskan att vara bland människor som är lika en själv, människor som inte behöver få allting förklarat. Det är det som får Antonia att fatta de beslut hon gör.

I rymden finns inga känslor

Regi: Andreas Öhman

Producent: Bonnie Skoog Feeney och Jonathan Sjöberg

Producerad: Sverige 2010

Medverkande: Bill Skarsgård, Martin Wallström,
Cecilia Forss, Lotta Telje med flera

Artonårige Simon bor tillsammans med sin bror Sam och hans flickvän. Simon har Aspergers syndrom och behöver invanda rutiner varje dag för att må bra. När Sams och flickvännens förhållande tar slut raseras ordningen för Simon och han beslutar sig för att hitta en ny flickvän till Sam. Filmen gjordes först som novellfilm och visades i SVT 2010.

DOKUMENTÄRER

Om du visste vem du egentligen såg

Regi: Göran Setterberg

Producent: Panfilm med finansiering av Allmänna arvsfonden

Producerad: Sverige 2002

Projektansvarig: Intresseföreningen för stöd åt psykiskt funktionshindrade inom Enskede/Årsta och Skarpnåcks stadsdelsområde

Längd: cirka 60 minuter

Filmen är en uppföljare till dokumentären *De galna mammorna* som producerades 1992, där fyra mammor berättade om kampen för sina barn som har psykiska funktionsnedsättningar. I den här filmen får vi möta mammorna och deras vuxna barn i vardagen. De talar bland annat om vad som har hänt i den psykiatriska vården under de följande tio åren. Vi får också möta vårdare, gode män och kontaktpersoner.

Benda Bilili

Regi: Renaud Barret och Florent de la Tullaye

Producent: Studio 37, Belle Kinoise med flera

Producerad: Frankrike 2010

Medverkande: Cubain Kabeya, Paulin Kiara-Maigi,

Roger Landu, Leon Likabu

Längd: 84 minuter

Filmen handlar om musikgruppen Staff Benda Bilili från Kongo-Kinshasa, några fattiga, hemlösa män med rörelsehinder. Så här skrev filmrecensenten Johan Croneman i DN i april 2011 när filmen hade Sverigepremiär:

”De två franska filmarna Renaud Barret och Florent de la Tullaye hittar 2005 ett gäng halta, lytta, fattiga farbröder som spelar och berättar sina liv för alla som vill lyssna. De drömmer om ett bättre liv, om lite tur – om en dag när allt ska vända.

Och det vänder. Bandet Benda Bililis rykte sprider sig i Kinshasa, nyfikna journalister börjar dyka upp, trots erbarmliga villkor lyckas man spela in en demo, deras musik hamnar på radiostationer över hela landet – 2009 packar de in sina rullstolar, kryckor, sina instrument och åker på Europaturné. De slår omvärlden med häpnad, turnén ringlar över hela kontinenten, överallt möts de av stående ovationer.”

DELAR AV STAFF BENDA BILILI

Från idiot till medborgare

Producent: Anna Lindsjö Ersöz, filmproduktionsbolaget Klarsyn med stöd av Stockholms stad genom projektet Carpe

Producerad: Sverige 2011

Längd: 45 minuter

Dokumentären Från idiot till medborgare består av två delar. Den första delen skildrar hur omsorgen om personer med utvecklingsstörning vuxit fram i Sverige från sena 1800-talet till 1970-talet. På filmhelgen visas den andra delen; Vad hände sedan? Filmen skildrar ett Sverige i förändring. Vi får följa några människor som är unga i dag och vad det innebär för dem att leva med en funktionsnedsättning i Sverige 2011.

Nobody's perfect

Regi: Niko van Glasow

Producent: Palladio Film

Producerad: Tyskland 2008

Medverkande: Niko van Glasow, Stefan Fricke, Sofia Plich, Bianca Vogel med flera.

Längd: 58 minuter

Regissören Niko van Glasow föddes med korta armar på grund av neurosedyn. I filmen möter vi honom och ytterligare elva personer med neurosedynskador när de låter sig fotograferas nakna för en fotokalender. De medverkande berättar om sin barndom och livet i dag med arbete och familj. Filmen visar också när fotona ställs ut på ett torg någonstans i Tyskland.

UR NOBODY'S PERFECT, © PALLADIO FILM

Ett fall för SL – med livet som insats

Regi: Anna Bergholtz

Producent: Anna Bergholtz och Martin Bjerhagen

Producerad: Sverige 2007

Medverkande: Anna Bergholtz, Elsie Viggen,

Sofia Thoresdotter, Ulf Nordquist

Längd: 17 minuter

Ett fall för SL – med livet som insats är en dokumentär om farorna i tunnelbanan för den som har en synskada. Många avstår från att åka tunnelbana därför att de är rädda, andra använder tunnelbanan trots att de är rädda. Och det händer att människor ramlar ner på spåret därför att de inte ser. Anna Bergholtz intervjuar två personer som har ramlat ner. Hon intervjuar också Anna Kettner (S) som var trafiklandstingsråd i Stockholm när filmen gjordes. Filmen är producerad i samråd med SRF Stockholms och Gotlands län och med ekonomiskt stöd därifrån. Filmen visades i SVT 2007.

©ANNA BERGHOLTZ

En film om den livsfarliga tunnelbanan - intervju med Anna Bergholtz

För den som har en synskada är det riskfyllt att åka tunnelbana. Anna Bergholtz är blind och gjorde filmen Ett fall för SL – med livet som insats, därför att hon själv tycker att det är mycket obehagligt med tunnelbanan och vet att många tycker likadant. Hon regisserade och producerade filmen tillsammans med filmaren Martin Bjerhagen.

Anna tog initiativ till filmen tillsammans med SRF Stockholms och Gotlands län. För några år sedan gjorde länsförbundet en enkät bland sina medlemmar om erfarenheterna av att åka tunnelbana. Det visade

sig att sedan slutet av sextioalet har ett trettiotal personer med synskada ramlat ner på spåret.

Under arbetet med filmen berättade många att de väljer bort tunnelbanan – den är för farlig. Hur många som skadats vet ingen, men minst en person har dött, Birger Viggen. Hans fru Elsie ramlade också ner den gången, men överlevde därför att hon visste att det finns ett utrymme under perrongen där en människa rym.

Anna arbetar med film därför att hon tycker att det är ett intressant medium, ett spännande sätt att berätta en historia. Hon har recenserat film, har nyligen gått en kurs i att skriva filmmanus och har flera filmidéer i huvudet, både dokumentärer och spelfilmer.

– Jag har varit seende så jag vet hur filmer är uppbyggda, det är ju mycket som är lika. Jag kanske missar tjugo procent av filmupplevelsen. Ibland har jag någon med mig som förklarar om det är något viktigt som händer som jag inte förstår. Men ofta kommer förklaringen lite senare i filmen. Så jag väljer att gå på bio trots att jag missar en del. Om jag valde bort film skulle jag ju missa allt.

Mamma jag har blivit knäpp

Produktion och regi: Susanna Wersäll

Huvudman: Svenska OCD-förbundet Ananke

Projektledare: Elisabeth Pousette

Producerad: Sverige 2011

Längd: 30 minuter

I filmen möter vi bland andra Johanna 9 år, Emma 13 år och Oscar 28 år som alla har tvångssyndrom, OCD.

Vad är det som utlöser tvångssyndrom? Vilka känslor väcks inom dig, när du en dag absolut inte vill röra vid handtaget därför att du är rädd för att det ska finnas bakterier? Hur påverkas du och människorna runt omkring av att du har OCD? Hur är det i skolan? Filmen ingår i en kampanj om OCD som riktas till skolor och som finansieras genom Allmänna arvsfonden.

Ludvig

Regi: László Poros

Producent: Margareta Persson

Producerad: Sverige 1977

Medverkande: Ludvig, Wenche och Peter Lindqvist

Längd: 20 minuter

Huvudperson i filmen är Ludvig. Hans föräldrar, Wenche och Peter, har båda ett rörelsehinder. Filmen är ett dokument över den tidens syn på rätten att skaffa barn och väcker tankar om hur mycket synen har förändrats på trettiofem år. Den som behöver praktiskt stöd kan fortfarande inte alltid bilda familj på sina egna villkor.

WENCHE OCH LUDVIG 1977 OCH 2011

En omodern och ganska aktuell film – intervju med Wenche Willumsen

Det var Ludvig själv som började leta efter filmen som hans mamma Wenche Willumsen hade nämnt någon gång för länge sedan. Och han hittade den! Själv var han i fyraårsåldern när den spelades in och hade inga minnen av den. Nu är han pappa till en flicka i samma ålder som han själv var då och barnledig med sin andra dotter. Barnen hade väckt tankar om hans egen barndom.

Ludvig är filmens huvudperson och hans föräldrar, Wenche och Peter, talar om honom och om sina drömmar om hans liv. Filmen kan också ses som ett dokument över den tidens syn på rätten att skaffa barn.

– Det var inte många kvinnor med nedsatt rörelseförmåga som hade barn då. Jag förväntade mig inte att jag skulle kunna bli mamma. Min egen mamma hade inpräntat i mig att jag inte skulle räkna med det, säger Wenche.

Men hon ville så gärna. Hon träffade Peter, som också hade nedsatt rörelseförmåga, och de bestämde sig för att försöka få barn. Och de visste att de i förväg måste försäkra sig om den praktiska hjälp de behövde.

– Annars kunde kommunen omhänderta barnet, det var en realitet. Så när jag var 21 år hade jag redan skaffat löfte av hemtjänsten att få det stöd jag behövde om jag fick barn.

Och så kom Ludvig. Familjen hade hemtjänst hela dagen och hjälpen haltade rätt ofta, men i sina bästa stunder fungerade den nästan som personlig assistans, långt innan LSS var påtänkt. Men det var ändå hemtjänstvillkor som gällde. Det var många olika personer som kom och gick och familjen fick inte välja vilka det skulle vara.

Filmen Ludvig är både omodern och aktuell, menar Wenche. Sättet att tala om funktionshinder och om människors livsvillkor låter främmande i dag. Wenche säger till exempel i filmen att hennes dröm är att få bo i servicehus.

– Sådana var förutsättningarna, boendeservice var bättre än hemtjänst eftersom det fanns personal i huset hela tiden. Men att få styra vårt eget liv på riktigt kunde vi inte ens drömma om, förklarar Wenche.

Och om man jämför med hur det är i dag?

– Den som behöver praktiskt stöd kan fortfarande inte alltid bilda familj på sina egna villkor, så i den bemärkelsen är filmen fortfarande aktuell, anser Wenche.

Den som har en funktionsnedsättning får kanske tillräckligt med service för sin egen person, men oftast inte för att kunna fylla sin plats i familjen. Det förutsätts att partnern utan funktionsnedsättning gör mer än halva jobbet. Får en kvinna till exempel flytta ihop med en mansgris om hon råkar bli kär i en sådan? Och om hon redan har en och får en funktionsnedsättning, ska hon göra sig av med honom då?

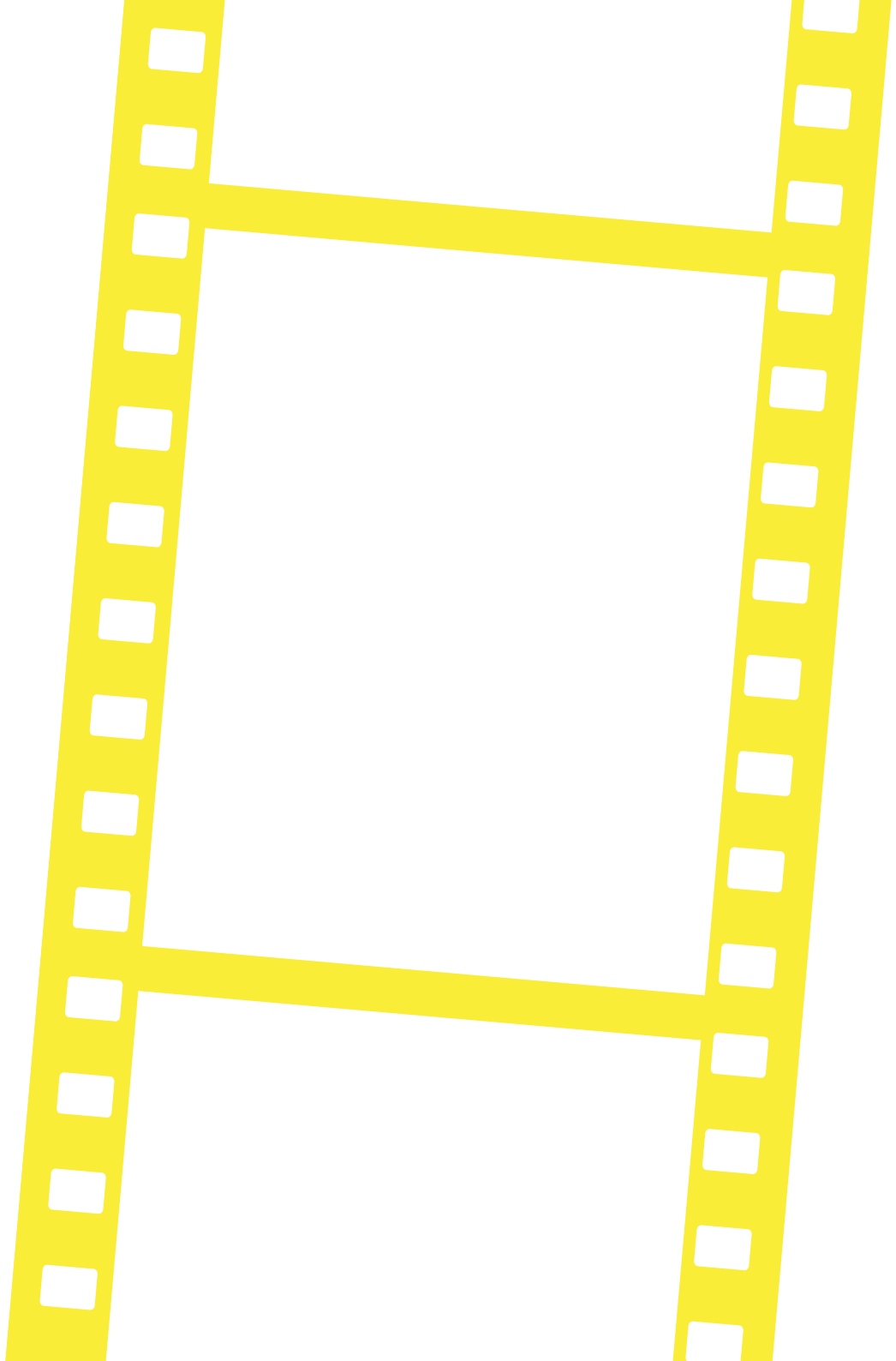
Wenche tror att särskilt föräldrar som inte har rätt till personlig assistans utan är hänvisade till hemtjänst kan känna igen sig i filmen, trots att den är 35 år gammal.

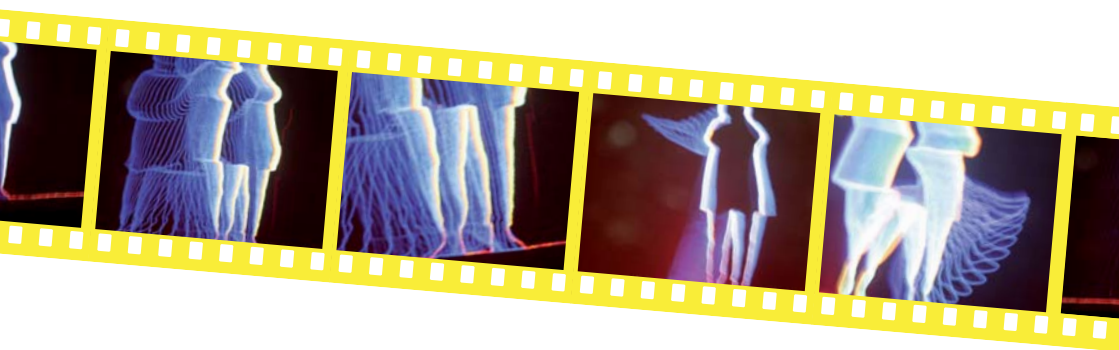
Ludvig och Wenche såg filmen tillsammans när Ludvig hade hittat den. För honom var det en upplevelse att få se sina föräldrar som unga och sig själv som fyraåring. Wenche å sin sida kände sig stolt över den unga kvinna hon mötte i filmen. Båda två blev tagna och berörda och Ludvig sa efteråt till sin mamma:

– Filmen är som ett moget årgångsvin som vi öppnade i rätt ögonblick.

UR FILMEN LUDVIG

Historiska museet

Narvavägen 13-17, Stockholm, 08-519 556 00

Boka plats på www.historiska.se

Filmhelgen är ett samarbete mellan Historiska museet och HandikappHistoriska föreningen med stöd från Allmänna arvsfonden

